

Vaszary János (1867-1939)

Akt a műteremben, 1938 körül

Olaj, vászon 72,5x50 cm

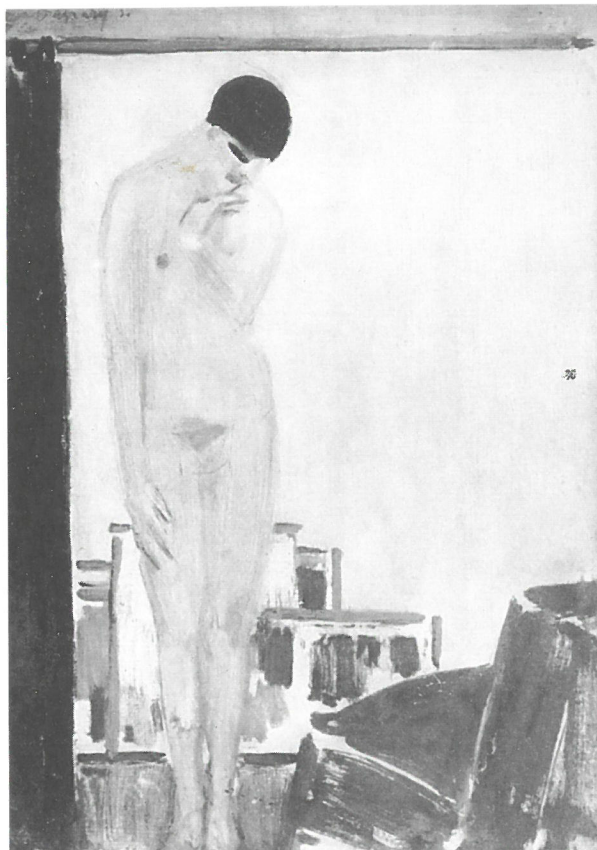
Jelezve jobbra lent: Vaszary J.

Irodalom:

- Haulisch Lenke: Vaszary. János. Budapest, 1978.
- Bálint Jenő: Vaszary János művészete. Budapest, 1923.
- Petrovics Elek és Kárpáti Aurél: Vaszary. Budapest, 1941.
- László Gyula: Vaszary János emlékezete. Somogyi Almanach 9. 1967.
- Mezei Ottó: Vaszary János és/vagy az új reneszánsz.
- Vaszary János összegyűjtött írásai. Budapest, 1996.
- Vaszary János gyűjteményes kiállítása. Polgár Galéria, 1998. katalógus

Kiállítva:

- Vaszary János emlékkiállítása. Tata, Kuny Domokos Múzeum, 1967.

Vaszary János: Modell 1930-as évek

A nő hiúsága még szeméremérzeténél is nagyobb.
(Vaszary János, 1939)

Képeket nézegető, háttal álló női akt Vaszary János műtermében. Az ínycseck kedvéért cipőben és kalapban. Szokatlan, egyúttal frivol jelenet. Fizetett modellt, vagy egy levetkőztetett szemérmes pesti szépasszonyt látunk? Talán a képzeletjátéka mindez? Valószínűleg.

Vaszary János a harmincas években festett strandképei, virágcsendéletei, metropolis jelenetei között ikonográfiai szempontból különlegesnek tekinthető festményünk. A műterem képek, lényegében a reneszánsz óta a művész ars poetica-jaként, illetve a festőművészet allegóriájaként értelmezhetők. Vászunk leginkább azoknak a harmincas években készült nem túl gyakori képeknek a sorába illeszkedik, melyet a *Modell* (repr. Haulisch 1960), *Modell, vászon és festő* (repr. Petrovics 1941) illetve *A művész munkában* (repr. Petrovics) fémjeleznek. A felsorolt művek ikonográfiai szempontból egyaránt érdekesek, sablonos megoldások helyett a mester kezétől újabb és újabb variációk születtek. Egy-egy

89. ▶

Vaszary János (1867-1939)

Akt a műteremben

Olaj, vászon 72,5x50 cm

Jelezve jobbra lent: Vaszary J.

Kikiáltási ár: 5.500.000 Ft

Vaszary János műterme 1939, utolsó festményével, székében kedvenc fekete macskája

Vaszary János: Akt tengerparton 1938

ilyen kép festésekor, melyet feltehetően sosem megrendelésre készített, Vaszary újra definiálta a festészethez, illetve általánosabban a világhoz való viszonyát.

Festményünknel a kép a képben motívum többszörösen szerepel. A mester egyfajta leltárt készít a harmincas évek végi munkáiról, saját festményeinek általános skáláját vonultatja fel. Kerti jelenetek, tájképek, vitorlázó, strandképek. *A Budapest kálváriája* (1937) című festmény egy részletére ismerhetünk a jobb oldali kép sarkában lévő hajóban. Ugyanakkor a kis képek mozaikszerű elrendezésükben részei az egész festménynek, színkompozíciójukban egymáshoz igazodnak. A kép külső síkján álló női akt egyrészt maga is szemléltető Vaszary képeinek, másrészt, mint közismert festői téma, akár egy önálló festmény motívuma is lehetne. Végül a valós festmény, maga is kép.

A konvencionális műterem képektől eltérően Vaszary általában nem jelenik meg a színen, vagy furcsa pózban, képki-vágatban festi meg magát. Itt saját festményei képviselik személyét, utalnak gazdag festői képzeletére. Az akt modell, hol felsorolásszerűen a festészet attribútumai, illetve Vasza-

ry jellegzetes motívumai között foglal helyet (*Modell, vázson, festő*), vagy kivágatban háttal állva, a művész felé magasodva szimbólumként jelenik meg (*A művész munkában*). Érzéki benyomást kelt, a festmények előtt álló, fejét szemérmesen oldalra hajtó, klasszikus ideált megtestesítő női figura. (*Modell*)

Képünk nőalakja azonban más. Míg az előző példákat egyfajta általánosság, emblematikusság jellemzi, most jóval konkrétabb megfogalmazásról beszélhetünk. Egyrészt a magas sarkú cipők, illetve a divatos kalap emeli vissza aktunkat a hétköznapi világba, másrészt, a hagyományos szerepét elhagyó modell ez esetben nem a festészet motívumaként, esetleg attribútumaként van jelen, hanem hozzánk hasonlóan connaisseur-ként. Zavarba ejtő frivol meztelensége. Vaszary 1938-ban festett *Akt tengerparton* című festményénél a tenger felé forduló kalapban és túsarkú cipőben álló meztelen akt a végtelen tenger zöld hullámain nézi. Ebben az egyébként rendkívül puritánul megoldott jelenetben újra a divatkélek által okozott direkt meztelenség hozza zavarba a kép nézőjét. Itt az időtlen természettel, képünk esetében

a festészet egyetemességével fordul szembe egy aktualizált, érzéki nő.

Vaszary nőkhöz való viszonyáról árulkodnak képei. Élete utolsó évtizedében, festői karrierje csúcán Attila utcai műtermében kedvelt arcképfestőként a pesti nagypolgári úriasszonyokról egész sorozat portrét készített, a hölgyeket divatos ruháikban, kalapjaikban részint megrendelésre, részint saját kedvtelésből festette meg. (Haulisch 1983) Modelljeinek különböző karaktere ellenére nőiességüket, hol a ragadozó érzékiség, hol egy visszafogott intellektualizmus formájában, de maximálisan kiaknázta. Ugyanakkor, ha a harmincas évek önarcképeit szemügyre vesszük, feltűnő, hogy a festő önmagát a valódi életkoránál mindig jóval fiatalabbnak jeleníti meg. Ez megfigyelhető szerepjátszó önarcképeinél is, többek között élete utolsó festményén (*Fehér hajó* 1939), ahol a hetvenkét éves mester, magát borostás, ereje teljében lévő matrózként napozó hölgyek társaságában ábrázolja. Az örök utazó, a mindig új partokat hódító művész haláláig az örök megújulás képviselője volt. Festészetében lényegében 1925-ös párizsi útja hozott változást,

mikor áttért a fehér alapra történő tiszta színek használatára. *„A kirobbanó színeket szerette. Tiltakozott két dolog ellen: a tónusfestés és a lazúros festés ellen. Prima vista feldobni a dolgot....”* - emlékszik mesterére egy Vaszary növendék. Mi sem fejezhetné jobban ki a mester temperamentumát, aki majdnem hatvanéves korában váltott át egy rendkívül dinamikus formanyelvre, melynek egyúttal legjobb hazai képviselőjévé is vált. Ellentétben a legtöbb festővel nála nem mutatható ki lassú kiürülés, önisméltés, egyre líraibb fogalmazás. Sőt mintha az utolsó évek képei még merészebb színeket, olykor képtelenebb kompozíciókat hoznának művészetében.

Így kerülhetett sor az idősödő mester e szellemes, a konvenciókra fittyet hányó, bizonyos értelemben abszurdnak tűnő társítására. A klasszikus műterem jelenetében az emblematikus, örök női modell szerep és a kívánatos mondán műértő-akt egybejárásával, illetve a kép a képben motívum alkalmazásával a festmény Vaszary virtuóz, érzéki piktúrájának a szimbólumává vált.

K.A.